

Teatrul Molière

Este 1 iunie și mă aflu într-un avion mare și alb, unde stewardesa este disperată să afle rezultatul semifinalelor de la Roland Garros. I-am dat ziarul „L'Équipe“ pe care-l aveam întâmplător, cu o fotografie mare a lui Pete Sampras în suferință, dar n-a părut mulțumită.

Zbor spre Paris și, dacă voi putea ieși din aeroportul Charles de Gaulle, urmez să urc pe scenă pe 3 iunie, într-un spectacol pe care-l voi juca pentru prima oară la Paris (**Inventatorul iubirii** de Gherasim Luca), într-un teatru pe care nu l-am văzut niciodată, nici măcar în poze (Teatrul Molière), ajutat de un colectiv de care nu știu nimic (nici el de minel). Am avut de așteptat la aeroport, din cauza unui atentat prezumtiv, o oră după sosire și mi-am omorât timpul citind „Pariscope“, o revistă săptămânală cu toate spectacolele și filmele pariziene. Am descoperit cu un frison de mândrie și spaimă spectacolul meu, iar apoi am numărat titlurile care se jucau pe scenă la Paris în acele zile. Știți câte erau? 468 de spectacole pe zi, la 256 de teatre.

Prima reacție a fost un ușor vertij. Cum poți alege, ca spectator, din 468 de titluri? Cât timp și răbdare, cât interes îți trebuie pentru a încerca să te descurci în mii de rânduri scrise cu litere minuscule?! Iar ca actor, câtă iluzie, energie, candoare și credință îți trebuie ca să mai mergi încă și încă o dată pe calea artei tale? Ce mai pot inventa directorii de teatre ca să atragă lumea la prăvălia lor și nu la cea de vizavi? Fiindcă, așa cum spunea Michel de Maulne, directorul Teatrului Molière, nu e o problemă să convingi publicul să vină la teatrul tău. E o problemă să-l faci să știe că există.

Dar atunci când tu ești propria ta instituție și te afli singur prin aeroporturile lumii, mereu sortit a convinge și a-ți face noi și noi aliați din oamenii, spațiile și timpurile atinse?!

După o oră de orbecăială prin kilometri de beton și sticlă, am putut lua trenul rapid (RER) și, pe o căldură toridă, am ajuns în fermecătorul oraș unde, pentru prima oară în viața mea, aveam de dus o luptă grea, de pe scenă, cu un text greu accesibil, un strigăt de revoltă ușor de imaginat scenic, dar greu de asimilat de către public, pentru duritatea și ascuțimea limbajului revoltei sale.

Era însă o zi de vară foarte promițătoare și, după ce m-am instalat într-o încăpere cu vedere la parc, m-am furișat, după-amiază, în mulțimea care fremăta în centrul orașului, între Hale și Centrul Pompidou, ca să văd cum arată templul meu de o săptămână. Am ajuns, printre terase de cafea, câini scoși de la „Salon de beauté“, afișe, asfalt încins plin de mucuri de țigări, japonezi ageri, restaurante minuscule, polițiști ce amintesc de Louis de Funès, afișe gigantice de teatru și multă, multă lume, la locul care mă interesa.

Pe dinafară arăta promițător, foarte tentant chiar. Situată la începutul cartierului Marais, pe o stradă din inima inimii orașului-lumină, clădirea datează din secolul XVIII și se află într-un pasaj (numit tot Molière), alături de un anticariat și de un restaurant mic și șic. E o vecinătate care trimite stăruitor cu gândul la boema pariziană, atât de emblematică încât nu mai aparține unui anume timp, ci a devenit eternă.

La intrare am văzut afișele cu piesa mea (mai aveam 48 de ore până la prima bătaie de gong) și mi-au plăcut foarte mult: erau simple, concise și elegante.

A doua zi, repetând, mi-am întregit imaginea despre edificiu. Era tot atât de elegant și de primitiv, de curat și de funcțional și în interior. Sala este italiană, numără 300 de locuri și arhitectura ei are 200 de ani vechime, iar „căptușeala“ – 2 ani vechime. Cu alte cuvinte, balcoanele, lojile, parterul, scena sunt clasice, iar zugrăveala, lemnul, metalul, totul e agresiv-contemporan.

Am fost întrebat dacă accept să se facă o transmisiune în direct în timpul repetiției de seară pentru canalul de radio „France Inter“. Mă gândeam aiurit cum poate fi interesat cineva de la radio de altceva decât alegerile parlamentare anticipate din Franța, subiect imposibil de evitat, pentru că era prezent pe toate primele pagini de ziar, la absolut toate posturile de radio și televiziune, concomitent și continuu. Dacă un extraterestru s-ar fi rătăcit la Paris în ziua aceea, el ar fi înțeles fără doar și poate că politica e un capitol la care se pricepe, în mod absolut, fiecare ființă de pe Pământ.

Plimbându-mă pe străzile înguste, două ore înainte de seara de 3 iunie, data premierei mele, nu știu de ce, mi-am amintit de poezia lui Odysseas Elytis „Monograma“ (în fine, eu nu știu prea multe poezii!) și mi-a venit în fața ochilor o seară de vară la Costinești, unde era tot atât de cald, tot atât de seară și tot atât de emoționant, și când am spus acest poem în amfiteatrul în aer liber și mă rugam în gând să nu treacă trenul sau vreun stol de ciori în timpul recitării mele. Trenul nu a trecut, și nici ciorile (eu sunt un om foarte norocos).

Am băut o cafea aproape de teatru și mi-am promis mie însumi că voi face într-o zi un spectacol cu versuri de Odysseas Elytis. (A doua zi am căutat într-o mare librărie un volum al poetului și, negăsindu-l, l-am întrebat pe librar. Când a auzit numele lui Elytis, librarul a exclamat: „Cine?“ și m-a privit circumspect. „Un domn care a primit Premiul Nobel pentru literatură“, i-am replicat. „Vă rog să mă iertați, colegul se ocupă de poezie!“, a venit răspunsul. Dacă l-aș fi întrebat de Yasser Arafat, l-aș fi interesat poate mai mult!)

Toată săptămâna a fost o bucurie pentru mine. Am jucat seară de seară, descoperind spectatorii parizieni (cei mai mulți, obișnuți ai acestui teatru-casă a poeziei) și totodată descoperind propriul meu spectacol, fiindcă, special pentru Teatrul Molière, regizorul și teatrul belgian care au produs **Inventatorul iubirii** au creat un nou spațiu, un nou decor, un nou design al luminilor etc.

Fiindcă a venit vorba de decor, trebuie să fac o paranteză. Dédé, care este om-bun-la-toate al Teatrului Poem din Bruxelles (luminist, casier, tehnician etc.), a stat în fundul sălii pe toată perioada repetițiilor și spectacolelor mele de anul trecut. Când a aflat că Teatrul Molière din Paris va prelua spectacolul și că va fi nevoie de un nou decor pentru scena italiană de acolo, a construit din proprie inițiativă ceea ce a visat el noaptea că ar trebui să fie spațiul meu de joc, deși n-a fost niciodată scenograf. A rezultat decorul pentru piesa mea. Întâmplarea nu trebuie scoasă însă din contextul vieții Teatrului Poem din Bruxelles, care este (după cum numele lui ne sugerează) o cutie cu felurite și nelimitate visări.

Nu a fost foarte ușoară transplantarea spectacolului de la Bruxelles la Paris, în ciuda tuturor eforturilor noastre de a pregăti „mutarea”. Și aceasta pentru că sala de la Paris e o sală mare de teatru. La Bruxelles, fie în Café-Théâtre, fie în sala-platou de la Teatrul Poem, atmosfera era de laborator, foarte expresiv-teatrală, intimă, de cercetare, și nu de reprezentare. La Paris era scenă italiană, cortină, stal, balcoane, iar publicul, așezat ca la teatru. Era pasionant să stabilești un raport cu acest context, dar și foarte greu. Totul trebuia dilatat, concentrat, redimensionat. La început am fost puțin pierdut. Într-o sală mare e mai greu să menții atenția concentrată, deși e adevărat că mici neatenții din partea spectatorilor trec mai neobservate decât într-o sală mică.

Îmi vine în minte reacția unei bătrâne doamne la unul din spectacolele de anul trecut de la Bruxelles. Jucam în sala Café-Théâtre și raportul cu publicul era foarte intim. Practic, publicul era în spațiul meu de joc și participa la acțiune. După un lung moment de forță, eu cădeam neputincios pe pat, trăgându-mi sufletul după strigătul de disperare dinainte. Pe urmă, ca în viață, făceam un gest mic, firesc, neînsemnat: încercam să prind o muscă pe care o urmăream cu privirea din starea mea de abandon. În liniștea sălii, bătrâna doamnă a întrebat cu voce tare: „A prins-o?” Pentru mine, reacția ei a fost un compliment...

Am fost impresionat la Teatrul Molière de atmosfera foarte primitoare și profesională a întregului colectiv. Începând de la scenă, unde maestrul de lumini a avut numai două repetiții și totuși n-a greșit nici un milimetru din lumina spectacolului, dimpotrivă, a respirat o dată cu mine, continuând cu foaierea, unde plasatoarele erau de-o exactitate și de-o amabilitate ce mi-au amintit de vremurile lui Miluță Gheorghiu, sfârșind cu administrația, serviciul de relații publice și toate celelalte compartimente, unde lumea avea răspuns la orice întrebare și soluții înveșmântate în zâmbete. Cred că totul este opera lui Michel de Maulne, artizanul acestui teatru, despre care

mă întreb când mai are timp să fie și unul din starurile teatrului...

La Teatrul Molière a venit într-o seară văduva poetului-autor al textului, Micheline Gherasim Luca. Mi-a făcut o mare bucurie s-o revăd. Mi-a fost greu să joc în seara aceea (știam că e în sală), pentru că vorbeam cu vorbele sofului ei și asta nu era numai dureros, ci și, poate, prea devreme. Pentru faptul că e prima dată când își dă acordul în privința folosirii textelor lui Luca într-o reprezentare scenică i-am mulțumit și i-am cerut iertare.

Era înconjurată de o serie de oameni ai scrisului din Franța, prieteni discreți și credincioși în marea taină luchiană. Am fost onorat de prezența și admirația lor, mai ales că la emisiunea în direct de la „France Inter”, fiind un duplex cu studioul de radio, am fost pur și simplu atacați de doi poeți francezi care nu sunt de acord cu marele lor coleg. După un moment de panică, mi-am dat seama că vehemența lor făcea bine spectacolului, fiindcă era de natură să incite publicul ascultător.

În ultima seară, ca o complicitate binefăcătoare, am văzut în sală doi artiști pe care-i prețuiesc mult, foarte mult: Frédéric Mitterrand și Bertrand Tavernier. Fiecare dintre ei a făcut eforturi mari să fie liber, iar primul venise și cu o seară înainte. A juca pentru, printre, cu și prin ei este un dar, iar generozitatea și solidaritatea lor seamănă cu o zi senină.

Spectacolul este istovitor, iar cinismul și intoleranța lui Luca fac dificilă purtarea lui pe umeri după zece reprezentații. Seara, deși reprezentațiile începeau la nouă, era încă destulă lumină și căldură de peste zi ca să nu ți se pară că ai pierdut ceva stând închis în cutia lui Molière. Oamenii de pe stradă nu păreau altfel decât cu două ore mai devreme.

Dar cei care au ieșit o dată cu mine din sală? În ce oare se vor transforma moleculele de emoție pe care le-am trăit împreună?

RADU DUDA

Scaunele sau actualitatea absurdului ionescian

La Stages Theatre Center din Hollywood a fost pusă în scenă piesa **Scaunele** de Eugen Ionescu cu Barbara Bain (Bătrâna) și Jeremy Lawrence (Bătrânul), în regia lui Florinel Fătulescu și cu o partitură muzicală de Rodica Fătulescu.

Contemporanul nostru, Jan Kott, alături de compatriotul nostru, Florin Fătulescu, după premiera acestuia din urmă cu **Scaunele** de Eugen Ionescu

Premiera s-a bucurat de prezența autorului faimoasei cărți „Shakespeare, contemporanul nostru”, Jan Kott.

O scurtă selecție din aprecierile apărute într-o serie de publicații americane oferă o imagine asupra noii producții a piesei scrise de Eugen Ionescu în 1957.

Ed Kaufman notează, în „The Hollywood Reporter”: „Piesa absurdă într-un act **Scaunele** impresionează, are eleganță și este, pe alocuri, plină de șarm.

Regizorul Florinel Fătulescu a creat un spectacol ce se adresează direct acestor vremuri incerte pe care le trăim și care adesea par a-și pierde sensul și coeziunea. (...) Bain și Lawrence creează personaje fascinante, autentice, nicidecum niște caricaturi plictisitoare. (...) Fătulescu este cel care are meritul de a fi intuit în **Scaunele** această umanitate și relevanță contemporană”.

În „Calendar”, supliment al ziarului „Los Angeles Times”, Laurie Winer remarcă: „Teatrul absurdului și-a depășit apogeul, dar flacăra îi este încă vie prin artiștii care îl slujesc. Ceea ce odată părea nebunie, astăzi este ceva obișnuit. Ca regizor, Florinel Fătulescu demonstrează, în **Scaunele**, că dualitățile care l-au intrigat atât pe Ionescu încă mai generează mister. (...)

